

2009-09-30

Plats	Rådrummet
Närvarande	Gunnar Akner, Universitetssjukhuset, Örebro Inger Andersson, Livsmedelsverket, Uppsala (ordf.) Wulf Becker, Livsmedelsverket, Uppsala Tommy Cederholm, Uppsala Universitet, Uppsala (§1-7) Eva Corp, Livsmedelsverket, Uppsala (§ 4-6) Mai-Lis Hellénus, Karolinska Institutet, Stockholm Lena Hulthén, Akademin vid Göteborgs Universitet, Göteborg Gunnar Johansson, Statens folkhälsoinstitut, Östersund Anita Laser Reuterswärd, Livsmedelsverket, Uppsala Irene Mattisson, Livsmedelsverket, Uppsala Torsten Mossberg, Socialstyrelsen, Stockholm Monika Pearson, Livsmedelsverket, Uppsala (sekr.) Elisabeth Rothenberg, Sahlgrenska universitetssjukhuset, Göteborg Jorun Sanner Färnstrand, Livsmedelsverket, Uppsala (§ 4) Alicia Wolk, Karolinska institutet, Stockholm (§1-10)
Förhindrade	Christian Berne, Akademiska sjukhuset, Uppsala Inger Björk, Lunds Universitet, Lund Lauren Lissner, Akademin vid Göteborgs Universitet, Göteborg Stephan Rössner, Karolinska Universitetssjukhuset, Huddinge, Stockholm

§1 Sammanträdet öppnas

Ordföranden hälsade alla välkomna. Inger Andersson meddelade att

1. Mai-Lis Hellenius välkomnas som ny ledamot i expertgruppen
2. Betänkandet i Myndighetsutredningen ”Trygg med vad du äter” kommer inte att genomföras.
3. Livsmedelsverket sände in remissvar om Skollagen, där det står att skolmaten ska möta de svenska näringsrekommendationerna.
4. Medarbetare vid Livsmedelsverket har blivit intervjuade för programmet Matakuten av Bert Karlsson.
5. Kommissionen har förlängt frysingsperioden av notifieringen av Livsmedelsverkets Miljösmarta matval i 3 månader.
Livsmedelsverket bemöter Kommissionens kommentarer.
6. Nyckelhålet 20 år firas den 2 november.
7. Eskil Erlandssons satsning ”Matlandet” omfattar bl.a. maten i den offentliga sektorn.

§ 2 Godkännande av dagordning

Dagordningen godkändes.

§ 3 Föregående protokoll

Protokoll från 14 maj 2009 lades till handlingarna.

2009-09-30

§ 4 Fullkornsråd

Irene Mattisson och Wulf Becker redogjorde för hur Livsmedelsverket har omarbetat kostrådet om bröd och fullkorn och har ett förslag på ett ”fullkornsråd”. Det nya rådet lyder: ”Välj i första hand fullkorn när du äter pasta, ris, bröd, flingor och gryn”. Expertgruppen gav synpunkter på det vetenskapliga underlaget som sänts ut i förväg. Inger Björk hade kommit in med skriftliga kommentarer. Det beslutades att vissa kompletteringar skulle göras som behandlade biotillgänglighet, fytater, och pseudocerealier. Det föreslogs att det vetenskapliga underlaget och förslaget på nytt kostråd sedan skulle läggas ut på en öppen konsultation.

§ 5. Kostråd till patienter som behandlas med blodförtunnande medel

Livsmedelsverket får frågor om kost i samband med behandling med blodförtunnande medel. Läkare rekommenderar ofta patienter att kontakta Livsmedelsverket. Livsmedelsverket hänvisar till listor med K-vitamininnehåll i livsmedel som finns på hemsidan och även en text om läkemedel och vitamin K. Livsmedelsverket anser att frågan om läkemedelsinteraktion inte är Livsmedelsverkets ansvar. Dietister ger inte heller generella råd, men det vore önskvärt att en tydlig rekommendation fanns. Socialstyrelsen kommer därför att följa upp frågan om generella råd. Tills vidare ser Livsmedelsverket över sina texter om vitamin K och blodförtunnande medel.

§ 6. Studier om matvanor och hälsa

Wulf Becker och Irene Mattisson presenterade den rapport som Livsmedelsverket tagit fram där man utifrån ett systematiserat sätt grupperat och sammanfattat studier som presenterades som ”72+8 listan”. Här ingår även ett metodavsnitt som beskriver olika studietypers och kostundersökningsmetoders styrkor och svagheter. Expertgruppen gav sina synpunkter och sitt fulla stöd till att publicera underlaget.

§ 7. EFSA:s utlåtande om referensvärden för fett och kolhydrater.

EFSA har lagt ut två utlåtanden om referensvärden för fett och kolhydrater på konsultation. Wulf Becker sammanfattade Livsmedelsverkets ståndpunkt. Livsmedelsverket ger synpunkter av principiell karaktär i svaret till EFSA och framhåller att underlaget inte är tillräckligt tydligt vad gäller kriterier för urval av de ingående vetenskapliga publikationerna. Expertgruppen stödjer Livsmedelsverkets ståndpunkt. (Expertgruppen får även länkar till EFSA:s utlåtande för eventuell enskild kommentar.)

§ 8. Socialstyrelsens skrift ”Kranskärlsjukdomar – vetenskapligt underlag för nationella riktlinjer för hjärtsjukvård 2008”

Gunnar Johansson lyfte en fråga om motsägelsefulla slutsatser i ett vetenskapligt underlag för Socialstyrelsens ”Nationella riktlinjer för

2009-09-30

hjärtsjukvård 2008". Lauren Lissner hade kommit in med en skriftlig kommentar. Expertgruppen var överens om att slutsatsen var riktig men i underlaget fanns en motsägelse.

§ 9. Artikel om n-3, fiskkonsumtion och risk för diabetes mellitus

Wulf Becker presenterade en artikel av Kaushik och medarbetare (Long-chain omega-3 fatty acids, fish intake, and the risk of type 2 diabetes mellitus. American Journal of Clinical Nutrition 2009;90:613-620). Studien grundades på tre stora amerikanska kohorter av hälsopersonal som följts i 14-18 år. Man fann att intag av långa n-3-fettsyror och fisk var kopplat till moderat ökad risk för självrapporterad diabetes. Expertgruppen var enig om att ett utlåtande från diabetesprofessionen var önskvärd för att kunna gå vidare i bedömningen.

§ 10. Aktuellt om EFSA:s granskning av hälsopåståenden

EU-förordningen om närings- och hälsopåståenden gäller sedan 1 juli 2007. Anita Laser Reuterswärd berättade om utlåtanden från EFSA:s vetenskapliga granskning av hälsopåståenden för produkter med fettsyror, speciellt omega-3-fettsyror. Totalt finns ca 190 ansökningar som gäller barns utveckling och hälsa inskickade till EFSA (artikel 14 b i förordningen). Det är i princip inte tillåtet för företag att använda hälsopåståenden i märkning och marknadsföring om det inte finns ett positivt utlåtande när det gäller barns utveckling och hälsa. Hittills har EFSA granskat 27 ansökningar som gäller omega-3-fettsyrorna alfa-linolensyra (ALA, 20:6), eikosapentaensyra (EPA, 20:5), dokosahexaensyra (DHA, 22:6) samt omega-6-fettsyrorna linolsyra (LA 18:2), gamma-linolensyra (GLA, 18:3) och arakidonsyra (ARA, 20:4). Olika företag har testat hälsoeffekten av sina produkter, som innehållit antingen en enstaka fettsyra eller olika kombinationer av fettsyror under varumärkena Efalex®, Eye q®, Mumomega® samt 1 omega kids ® / Pufan 3 kids ®. Flera av dessa produkter säljs på svensk marknad. De hälsopåståenden som granskats är relaterade till hjärnan, dvs. koncentration, koordination, inlärning, mental utveckling mm, samt till ögats utveckling och påverkan på centrala nervsystemets utveckling. Hälsoeffekterna anknyter till ADHD (Attention-Deficit/Hyperactivity Disorder). I några av fallen är fettsyrorna DHA och EPA från "single cell oils", från alger eller svamp, dvs. inte "fiskfettsyror". De flesta av EFSA:s utlåtande är negativa. Positiva utlåtanden gjordes endast för att ALA påverkar hjärnan, att ALA och LA påverkar tillväxten hos barn (det är ju välkänt eftersom de är essentiella fettsyror) och att DHA kan påverka synens utveckling hos barn. De hälsopåståenden som får användas gäller för en specifik fettsyra eller i kombinationer, hälsopåståenden kan inte vara produkt-specifika, dvs. inte göras för en viss produkt. Utlåtanden från EFSA genomgår en process inom Kommissionen för att slutligen bli en rättsakt. Denna process kan ta upp till 12 månader.

2009-09-30

§ 11. Laget runt

Ledamöterna berättade kort vad de höll på med, som hade intresse för Livsmedelsverket.

§ 12. Rapporter och övriga frågor

- a) Världsfetmakongress i Stockholm den 11-15 juli 2010.
- b) Artikel av Mann & Nye i Lancet (vol 374, 5 september 2009) om "Fat diets in Sweden, of all places" diskuterades kort.
- c) Inger Andersson presenterade Livsmedelsverkets Måltidspolicy som nyligen tagits. Nyckelhål på restaurang och rapporten "Bra mat på jobbet" har väglett arbetet. Dessutom, Livsmedelsverket är Hälsodiplomerad och det krävs en Måltidspolicy.

§ 13. Nästa möte

Nästa möte äger rum den 16 november på Livsmedelsverket.

Vid protokollet

Justeras

Monika Pearson,
sekreterare

Inger Andersson,
ordförande